

แมงมุมวงศ์ Nephilidae ในประเทศไทย*

ประสิทธิ์ วงษ์พรหม

ศูนย์ธรรมชาติศึกษาไทย <http://www.thai-nec.org>

แมงมุมวงศ์ Nephilidae มีรายงานพบทั่วโลกทั้งหมด ๔๔ ชนิด ๔ สกุล ได้แก่ สกุล *Clitaetra*, *Herennia*, *Nephila* และสกุล *Nephilengys* เคยถูกจัดอยู่ในวงศ์ Araneidae, Argiopidae และ Tetragnathidae ต่อมาถูกย้ายจากวงศ์ Tetragnathidae โดย Kuntner ในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ วงศ์ Nephilidae นับเป็นวงศ์ขนาดเล็กกระจายในเขตร้อนในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย แอฟริกา และอเมริกา ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาดตัวอย่างที่เก็บจากสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย จำนวน ๓๒๑ ตัวอย่าง ทำการวาดภาพ บรรยายลักษณะใหม่ และจัดทำกุญแจในการจำแนกชนิดในประเทศไทย ซึ่งพบทั้งหมด ๖ ชนิด ๓ สกุล คือ *Herenia multipuncta* (Doleschall, 1859), *Nephila antipodiana* (Walckenaer, 1842), *N. clavata* L. Koch, 1878, *N. kuhlii* Doleschall, 1859, *N. pilipes* (Fabricius, 1793), and *Nephilengys malabarensis* (Walckenaer, 1842) ซึ่งในการนำเสนอครั้งนี้ได้บรรยายลักษณะอย่างง่ายเพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับผู้เริ่มสนใจแมงมุมต่อไป

แมงมุมเปลือกไม้ลายประดับ

Ornamental Tree-Trunk Spider

Herennia multipuncta (Doleschall, 1859)

ชื่อพ้อง *Herennia ornatissima*

Herennia mollis

Herennia sampitana

Epeira ornatissima

ขนาด เพศผู้ ๕-๗ มิลลิเมตร เพศเมีย ๒๐-๒๕ มิลลิเมตร

ลักษณะเด่น เพศเมีย รูปร่างโดยทั่วไปแบน หัวและอกสีเทา มีจุด

สีขาว บริเวณขอบเป็นเส้นสีเหลือง บริเวณขอบของท้องจาก

ส่วนกลางถึงด้านท้ายเป็นรูปหยักแหลมคล้ายรูปจักร ท้องสีขาวมี

สีน้ำตาลแดงเป็นจุดตามแนวหยักเรียงเข้าสู่จุดกลางของท้อง

อุปนิสัย ชักใยแผ่กว้างขนานไปกับเปลือกต้นไม้หรือผนัง(สีขาว)

หรือกระจก ห่างจากเปลือกไม้ 2-3 มิลลิเมตร บริเวณตรงกลางใย

จะถักถี่และหนาเป็นพิเศษ แมงมุมจะอยู่ตรงกลาง เมื่อมีเหยื่อมา

ติดที่ใยรอบนอก จึงจะออกมากินเหยื่อ เมื่อแมงมุมถูกรบกวนจะ

แนบร่างกายให้ติดกับเปลือกไม้หรือผนัง สีของแมงมุมจะ

กลมกลืนกับสีของเปลือกไม้หรือผนัง แต่เมื่อถูกรบกวนมาก ๆ

มักจะทั้งตัวลงพื้นดินเพื่อหลบศัตรู

ถิ่นที่อยู่อาศัย อาศัยชักใยบนเปลือกของต้นไม้ใหญ่ โดยเฉพาะต้นไม้ที่มีเปลือกสีขาวหรือค่อนข้างขาว เช่น ต้นสัตบรรณ (*Alstonia scholaris*) หรือบนผนังบ้านเรือนด้านนอก หรือกระจกหน้าต่าง พบในป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบชื้น หรือป่าดงดิบเขตรอบต่ำ

การแพร่กระจาย ในประเทศไทยพบกระจายทั่วทุกภาค และมีรายงานพบในปาปัวนิวกินี สิงคโปร์ มาเลเซียพม่า เวียดนาม อินเดีย ศรีลังกา

แมงมุมใยทองม่วง

Purple Orb-weaver Spider

Nephila clavata L.Koch, 1878

ชื่อพ้อง *Nephila limbata*

Nephila obnubila

Nephila clavatoidea

ขนาด เพศเมีย ๓๐-๔๐ มิลลิเมตร

ลักษณะเด่น เพศเมีย หัวและอกปกคลุมด้วยขนสีเหลืองอ่อน พื้นส่วนหัวตอ

เป็นรูปตัว " V " ขาสีดำมีแถบรอบขาสีทอง ท้องทรงระบอกท่ายัด ด้านบน

ส่วนกลางมีแถบสีเหลือง ๕ คู่เรียงตามแนวยาว ท้องด้านล่างและด้านข้างสีม่วงแดง

อุปนิสัย แมงมุมชักใยต่างจากแมงมุมใยทองชนิดอื่น ลักษณะใยยุ่งเหยิงและไม่เป็น

ตาข่ายตามแนวตั้ง ชักใยระหว่างไม้พุ่มเตี้ย เกาะตรงกลางของใย เมื่อถูกรบกวนแมง

มุมจะไต่ไปตามเส้นใยและหลบภัยในใบไม้หรือในพุ่มไม้

ถิ่นที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่ในสวนผลไม้ ป่าละเมาะ หรือชายป่าดงดิบเขา ป่าสนเขา

การแพร่กระจาย ในประเทศไทยพบบ่อยในภาคเหนือตอนบน

ตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้มีรายงานพบในอินเดียจนถึงญี่ปุ่น

แมงมุมใยทองท้องขนาน (Golden Orb-weaver Spider)

Nephila pilipes (Fabricius, 1793)

ชื่อพ้อง *Nephila maculata*

Epeira walckenaeri

ขนาด เพศผู้ ๖-๘ มิลลิเมตร เพศเมีย ๔๐-๕๐ มิลลิเมตร

ลักษณะเด่น หัวและอกสีเทาอมน้ำตาลเข้มขนสีขาว ท้องรูปทรงระบอกยาว สีดำมีลายขีดสี

เหลืองขนาดใหญ่ 2 ขีดอยู่ตรงกลางขนานไปตามความยาวของท้อง

อุปนิสัย ถักใยขนาดใหญ่ตามแนวตั้งระหว่างไม้ยืนต้น หรือไม้พุ่ม แมงมุมมักเกาะตรงกลางของ

ใย เมื่อถูกรบกวนแมงมุมจะไต่ไปตามเส้นใยและหลบภัยในใบไม้หรือในพุ่มไม้

ถิ่นที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่ในสวนผลไม้ สวนยางพารา ป่าละเมาะ พบในป่าแทบทุกประเภท

การแพร่กระจาย ในประเทศไทยพบทุกภาคของประเทศ อินเดีย จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย สิงคโปร์

ศรีลังกา ปาปัวนิวกินี พม่า ออสเตรเลียเหนือ

แมงมุมใยทองลายจุด

Spotted Golden Web Spider

Nephila antipodiana (Walckenaer, 1841)

ชื่อพ้อง *Epeira antipodiana*

Nephila ornata

Nephila baeri

Nephila holmerae

ขนาด เพศเมีย ๔๐-๕๐ มิลลิเมตร

ลักษณะเด่น หัวและอกสีดำมีขนสีทอง ขาสีน้ำตาลเข้ม หรือน้ำตาลอมแดง ท้องรูปทรงรียาวสีดำ

หรือเทาเข้ม ด้านบนมีจุดสีเหลือง ๕ คู่ เรียงกันเป็นแถวตามแนวยาวสองแถว และมีริ้วสีเหลือง

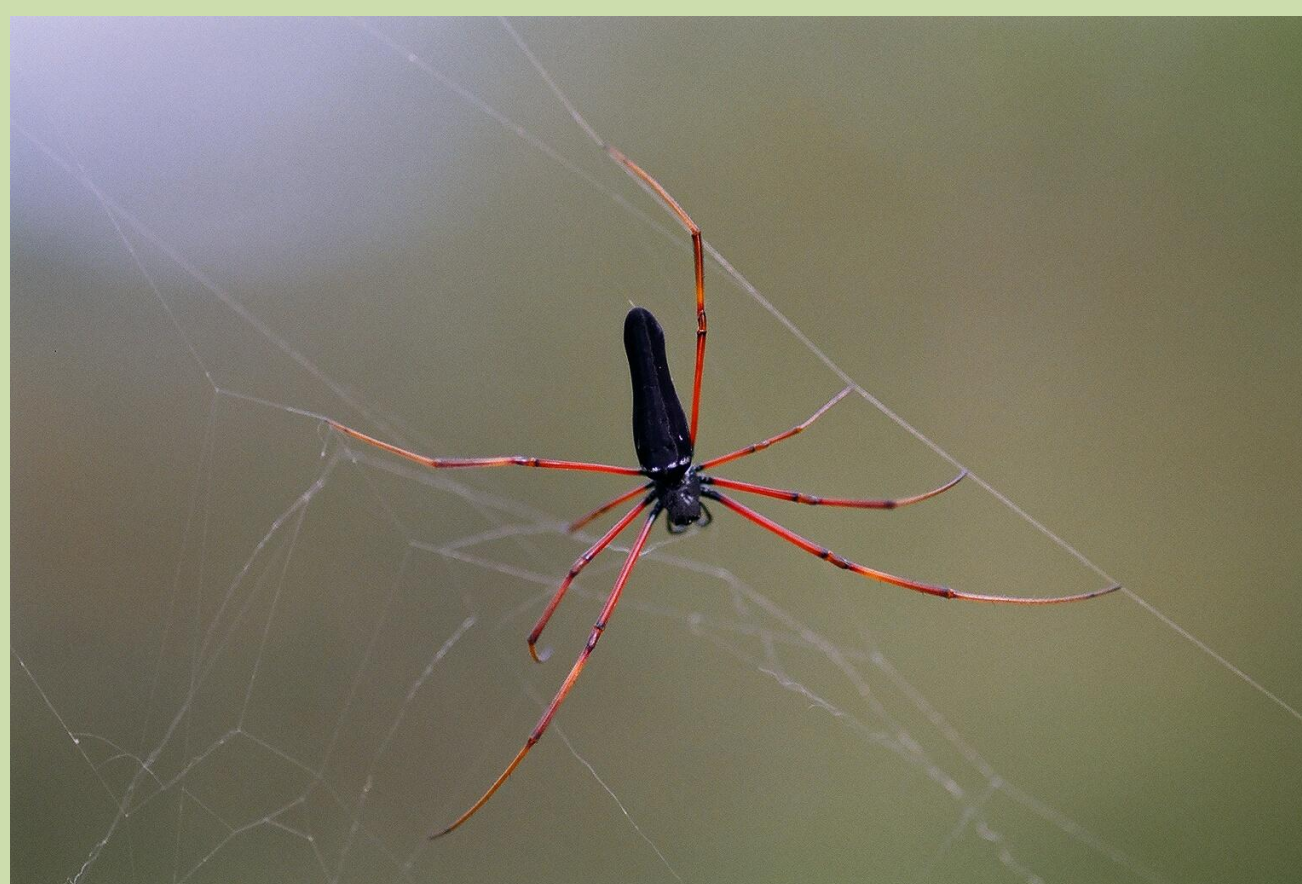
กระจายทั่วท้องด้านบน

อุปนิสัย ขนาดและลักษณะใยคล้ายกับแมงมุมใยทอง

ถิ่นที่อยู่อาศัย อาศัยในสวนผลไม้ ชายป่า ป่าชายเลน ขอบป่าพรุหรือป่าดงดิบชื้น

การแพร่กระจาย ในประเทศไทยพบบ่อยในภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และวันออกเฉียงใต้

และภาคใต้ และมีรายงานพบในประเทศอินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์

แมงมุมใยทองท้องดำ

Black Orb-weaver Spider

Nephila kuhlii Doleschall, 1859

ชื่อพ้อง *Epeira kuhlii*

ขนาด เพศผู้ ๕-๖ มม. เพศเมีย ๕๐-๖๐ มม.

ลักษณะเด่น เพศเมียหัวและอก รวมทั้งท้องสีดำ ขาสีน้ำตาลแดง แมงมุมเพศ

ผู้สีน้ำตาลแดง

อุปนิสัย ถักใยขนาดใหญ่ตามแนวตั้งระหว่างไม้ยืนต้น หรือไม้พุ่ม แมงมุมมัก

เกาะตรงกลางของใย เมื่อถูกรบกวนแมงมุมจะไต่ไปตามเส้นใยและหลบภัยใน

ใบไม้หรือในพุ่มไม้

ถิ่นที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่ในสวนผลไม้ ป่าละเมาะ ป่าโปร่งหรือชายป่า ป่าสน

เขา

การแพร่กระจาย ในประเทศไทยพบทุกภาคแต่ไม่บ่อยนัก และมีรายงานพบ

ในอินเดีย จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ศรีลังกา ปาปัวนิวกินี พม่า

ออสเตรเลียเหนือ ปาปัว นิวกินี

เอกสารอ้างอิง

Daxiang, S., Mingsheng, Z., and C. Jun, 1999. The spider of China. Hebei Science and Technology Publishing House, China. 640 p.

Kuntner, M. 2005. A revision of *Herennia* (Araneae, Nephilidae, Nephilinae), the Australasian 'coin spiders'. *Invertebrate Systematics* 19(5):391-436.

Kuntner, M., J. A. Coddington, and J. Schneider. 2009. Intersexual arms race? Genital coevolution in nephilid spiders (araneae, nephilidae). *Evolution* 63(6):1451-1463.

Kuntner, M. 2007. A monograph of *Nephilengys*, the pantropical 'helmet spider' (Araneae, Nephilidae, Nephilinae). *Systematic Entomology* 32:95-135

Platnick, N.I. 2000-2011. The world spider catalog. Version 6.5 <http://research.amnh.org/entomology/Spiders/catalog>, American Museum of Natural History. March 13, 2011.

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ธรรมชาติศึกษาไทย

* โปสเตอร์นำเสนอผลงานการประชุมวิชาการ Taxonomy and Systematic of Thailand ครั้งที่ ๑ ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก ระหว่างวันที่ ๒-๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔

